

A prostitúció

DR. BIRÓ BÉLA

[...]

A prostituált nő

Parent-Duchâtelet,²⁰ aki elsőnek foglalkozott tudományos szempontból a prostitúció nagy kérdéseivel, 1836-ban megjelent összefoglaló művében igyekezett a prostituált nő lehetőleg egységes – a természettudósoknál szokásos – leírását adni, amennyiben kereste a prostituált nőt jellemző testi és szellemi tulajdonságokat. Igyekezeteért megrovásban részesült, amennyiben szemére vetették, hogy a prostituáltat mint az emberi fajnak meghatározott sajátosságokkal rendelkező külön species-ét²¹ kívánta beállítani. [...]

Parent-Duchâtelet-t követőleg *Lombroso* és *Ferrero*²² voltak azok, akik közös munkájukban az általa felállított tant továbbépítve a prostituáltban a veleszületettség, a determinált prostituált ismérveit keresték. Lombroso rámutatott arra, hogy a prostituált az *uomo delinquente*²³ típusai között a csavargó női *aequivalense*²⁴ [...] „Ha tulajdonképpen büntettet aránylag keveset is követ el, ez onnan van, mert fizikai gyengesége és intelligenciájának sekélysege ezt megnehezíti, de főként, mert a prostitúcióban módja van arra, hogy kívánságait kielégítse és a legkisebb erőfelhasználás elvének alapján inkább azt választja.” [...]

²⁰ A. J. B. Parent-Duchâtelet (1790–1835) volt az első tudós, aki 1836-ban megjelent összefoglaló művében [*De la Prostitution dans la ville de Paris*] tudományos szempontok szerint vizsgálta a modern kori prostitúció kérdéseit.

²¹ Itt: „faj”.

²² Guglielmo Ferrero (187–1942) olasz történész, újságíró, filozófus. Lombroso lányát, Gina Lombrosót vette feleségül, ekkortól együtt dolgozott apósával, akivel megírták a *Criminal Woman, the Prostitute and the Normal Woman* című alapmunkát.

²³ Lombroso 1876-ban írt főműve (*L'uomo delinquente*), azaz *A bűnöző ember*. Ebben azt igyekezett kimutatni és bebizonyítani, hogy az emberi arc jegyei alapján megállapítható, hogy ki a potenciális bűnöző.

²⁴ Itt: „megfelelője”.

Tehát a prostituált nem a családi és gazdasági viszonyok mostohaasága, a nevelés hiányossága, a környezet rossz példaadása miatt lesz prostituálttá, hanem a testi és szellemi jelek által kifejezett veleszületett lelki degenerációja miatt. Ezen somatikus és psychés degenerációs jeleket a prostituáltaknál Lombroso nagyobb tömegben vélte megtalálni, mint az egyébfajta női bűnözőknél. A prostituáltak a bűnöző emberrel való közeli rokonsága kifejezésre jut Lombroso szerint a prostituáltban megnyilvánuló nagy bűnözési hajlamban (lopás, hazudozás), a bűnöző világhoz való ösztönszerű vonzódásában, az erkölcsi érzés defektusában,²⁵ munkakerülésben, rendetlenségben, alkoholizmusban, a tekintélytisztelet hiányában, a társadalmi rendből való kiközösítéssel szemben tanúsított közönyösségben stb.

[...]

Az iskolai végzettség szempontjából vizsgálva a kérdést, az 1915. évi budapesti adatok azt mutatják, hogy az ezen évben újonnan bejegyzett 612 kéjnő körül 66 volt írástudatlan, míg 81-nek az elemi iskolánál magasabb iskolázottsága volt. (Schreiber Emil – az analphabéták ezen 10,6%-a ugyan jóval alatta marad azon 13,6%-nak, melyet Illyefalvy Lajos (*A kéjkereső nő Budapesten*. Budapest, 1930. 117.) Budapest női lakosságának írni-olvasni nemtudását illetőleg 1920-ra nézve kimutatott). [...]

Tarnovszki Paula a szentpétervári Kalinkin-kórházban²⁶ fekvő s legalább három év óta bordélyházban tartózkodó 150 prostituált vizsgálata alapján arra a következtetésre jutott, hogy a legfontosabb koponyaátmérők, és pedig a diameter antero-posterior (hosszirányú átmérő) és a legnagyobb harántátmérő kisebb a prostituáltaknál, mint a parasztnőknél, akiknél viszont kisebb, mint a városi intelligencia nőinél. A kisebb koponyaméretekből következik a koponyaűrtartalom csekélyebb volta, az agy kisebb súlya, s ezzel együtt a szellemi fejlettség és erkölcsi felfogás alacsonyabb foka. Ezzel szemben a prostituáltakon az arccsontok méretei (a járomcsontok, az állkapocsszögletek távolságai) nagyobbak, mint a másik két kategóriánál.

²⁵ Itt: „hiba”, „fogyatékoság”.

²⁶ A századfordulón Szentpétervár második legnagyobb, 600 férőhelyes kórháza.

150 prostituált 100 parasztnő 50 városi intellectuella
koponyaméretei milliméterekben

hosszátmérő	178.28	181.45	183.20
harántátmérő	142.51	144.80	145.20
koponyakörfogát	531.62	537.00	538.50
járomív-köz	113.25	111.60	112.70
állkapocsszöglet-köz	100.10	95.36	98.00

Míg az intelligens nőknél 2%-ban, a parasztnőknél 14%-ban talált Tarnovszki Paula somatikus²⁷ elváltozásokat, addig a prostituáltaknál 82,6%-ban lelt fel koponyarendellenességet, [...] ferde, benyomott, nyeregorrot, sajkaalakú vagy túl rövid szájpadot, farkastorkot, kettős nyelvcsapot, nyúlajkat, foganomáliákat, Hutchinson-fogakat,²⁸ a fülkagyló különféle szokatlanságát, így lenőtt, szabálytalan alakú és elhelyezésű fülkagylót, odanőtt fülcimpát, az arc ferdeségét, a végtagok különlegességét stb.

Tarnovszki Paula a vizsgálatokat kiterjesztette a prostituáltak szüleinél fellelhető kóros állapotok: iszákosság, eskór,²⁹ elmebaj, gümőkör stb. vizsgálatára is, s mindezek alapján arra a felfogásra jut, hogy a professionista prostituáltak örökletesen terhelt, fejlődésükben visszamaradt egyedek, akik a körülmények befolyása alatt vele született adottságuknál fogva válnak prostituáltakká. [...]

Az elhízásra való hajlam, amelynél a vele született disposition³⁰ kívül a sok alkoholfogyasztás, a bőséges táplálékfelvétel és a munka kerülése szerepel. – A budapesti prostituáltak jelenlegi – fiatalabb évjáratok által fel nem frissített – anyagában a bejegyzettek negytedede mondható kövérnek vagy ahhoz közelállónak. [...]

Amint a legkisebb külső behatás elegendő ahhoz, hogy a prostitúcióra praedestinált³¹ nő tényleges prostituálttá is váljék, éppúgy az olyan nő, akit az anyagi gondok, a rossz példa, a hiányos nevelés vittek rá a prostitúcióra, keresni és megragadni fogja a legelső alkalmat ahhoz, hogy a tisztességes

²⁷ „Testi”.

²⁸ A szifilisz egyik kísérő tünetének tartották ezt a fogrendellenességet. A jelenséget Hutchinson írta le először 1856-ban; a felső nagymetszőfogakon a fogkorona hordó alakúvá alakul, a fogak elkeskenyednek, így a fogak nem érintkeznek. A mai kutatások kimutatták, hogy a rendellenesség kiváltója nem a nemi betegség, hanem a szifilisz kezelésére használt higany.

²⁹ Azaz: merevgörcs, nyavalyatörés.

³⁰ Itt: „hajlam”.

³¹ Azaz eleve elrendelt, meghatározott.

élethez visszatérjen. Ez a magyarázata annak, hogy volt prostituáltakból jó feleségek és családanyák képesek válni.

Lehetetlen el nem ismerni, hogy Tarnovszkiék fejtegetéseinek magva helytálló. Ha nem is Lombroso és Ferrero által felfogott értelemben, de mégis valami veleszületett adottság (a szeméremérzet hiánya és az erkölcsi érzés gyengesége: moral insanity) az, ami hasonló viszonyok között élő nők közül az egyiket az erkölcsstelenségre, a könnyelmű életmódra viszi, még akkor is, ha a külső körülmények azt nem indokolják, míg a másik inkább küzd, szenved, túri a sors mostohaságát, de nem adja el magát. [...] ³²

A társadalmi okok nagyon sok irányúak; Papritz Anna ³³ szerint a három leginkább tekintetbe jövő ok: a bérek elégtelensége, a kedvezőtlen lakásviszonyok és a hiányos nevelés, amihez mint negyedik csatlakozik: a környezet rossz példája. [...]

Reglementatio és abolitio

A reglementatio alatt a keresetszerű kéjelgéssel foglalkozóknak, a prostituáltaknak közrendészeti nyilvántartását, rendszeres ellenőrzését és nemü megbetegedésük esetén kényszergyógykezelését értjük; az orthodox abolitio (a megjelölés egy, a rabszolgaság ellen küzdő észak-amerikai tömörülés nevéből ered) ezzel szemben tiltakozik egy bizonyos rétegnek hatósági ellenőrzés alá való helyezése ellen, mert ezáltal egyrésztől állami elismerést nyer a prostitúció, melyet az orthodox abolitio bűnnek tekintett (az

³² Több európai állam mellett a magyarországi rendőri nyilvántartás is erősen támaszkodott Cesare Lombroso kutatásaira és munkásságára (többek között az 1894-ben Ferrero Guglielmóval közösen írt művére, a *Das Weib als Verbrecherin und Prostituierte* és a *La donna delinquente, la prostituta e la donna normale* (A bűnöző nő, a prostituált és a normális nő) című munkájára, amelyben Mátay Mónika szerint „a nőt is atavisztikus lényként” mint „nagy gyereket” ábrázolta, aki megrekedt az intellektuális és fizikai fejlődésben. A prostituált, a bűnöző nő Lombroso iskolája szerint elkülönül normális társától – olyannyira, hogy egyenesen férfias jelleget ölt, mind fizikai, mind pszichikai értelemben. A nemi ösztön például, amely a férfínál sokkal erősebben jelen van, mint a normális nőnél, a bűnöző nőnél gyakorlatilag hiányzik: nem érez vonzalmat a férfiak iránt, vagy ha mégis, akkor vágya perverz. „A degeneráció jeleit elfedi a prostituált látszólagos szépsége, fiatalsága és sminkje. Valójában belső anomáliák, torlódott fogsor, osztott szájpadrás, atavisztikus genitáliák és az arc jegyei teszik egyértelműen azonosíthatóvá a kriminológus számára a prostituált testét. Lombroso jellegzetesnek tartja a prostituált lábfejét, amely gyakran fogásra alkalmas: a nagyujj jóval távolabb, külön áll a többitől, úgy, mint az emberszabású majmoké.”

³³ Szociáldemokrata meggyőződésű pszichoanalitikus (1861–1939).

újabb abolitionista értekezletek ugyan mindenkor igyekeznek leszegezni, hogy a prostitúció legalább is nem crimen³⁴), másrésztől pedig igazságtalanság rejlik abban, hogy az ellenőrzés csak a női nem ellen irányul. A prostitúcióval szemben követett harmadik rendszer volna a prostitúció elnyomása, repressiója,³⁵ mert a prostitúció erkölcstelen. [...]

1902-ben javasolta a budapesti főkapitány, hogy az utcai prostitúció korlátozása céljából egyes kávéházak, vendéglők vagy tánctermekek tulajdonosai engedélyt nyerhessenek arra, hogy helyiségeik a bejegyzett kéj nők gyülekezőhelyeül szolgálhassanak; ezt az előterjesztést a 881-1008/1907. kgy. sz. szabályrendelet acceptálta³⁶ is s a legújabb rendelet is megtartotta ezt az intézkedést. [...]

A kéjelgés ügyét a főváros újólá a 88-1008/1907. kgy. sz. rendelettel szabályozta, amelynek kibocsátása főként azért volt szükséges, mert a megelőző szabályrendelet jórészt a bordélyházi prostitúciót tartotta szem előtt, közben azonban a bordélyházi prostitúció kezdett háttérbe szorulni. Ezen 1909. május 1-jén életbe lépett szabályrendelet szerint a bejegyezhetés alsó korhatára a 17-ik év volt, bár mód volt arra is, hogy az ennél fiatalabb, testileg fejlett, előzőleg már keresetszerűleg kéjelgett nő is bejegyeztessék, ha az erkölcsi megjavítás érdekében tett intézkedések eredménytelenek maradtak. A rendelet különbséget tett bárcás és igazolványos kéj nők között; ez utóbbiak olyan nők voltak, akik azonfelül, hogy keresetszerű prostitúciót folytattak, valamely más, rendes foglalkozással is bírtak; ebbe a kategóriába kivételesen besorozhatók voltak azok a bejegyzett kéj nők is, akiknél a hatóság feltételezhette, hogy foglalkozásukat feltűnés nélkül, a közszemérem megsértésének kikapcsolásával fogják űzni.

Ezek az igazolványos kéj nők a 49.465/1900. fk. I. sz. budapesti főkapitányi rendelettel életbe hívott „egészségi lappal bírő nők” helyébe léptek. Az „igazolányos” kéj nők lakásukat szabadon választhatták, míg a „bárcás” kéj nők csak a rendőrségnél bejelentett és engedélyezett lakásban lakhattak. [...]

A fővárosban 1896-ban a „futóbárcás” kéj nők osztályát leljük fel: 500 bordélyházi, 645 magánkéj nő mellett ez évben 120 volt a számuk; az „egészségi lappal bírő” kéj nők előfutárai voltak, amennyiben a keresetszerű kéjelgés mellett más foglalkozással is bírtak, s prostituálásuk nem volt lakásukhoz kötve.

[...]

³⁴ Itt: „közbűntett”.

³⁵ „Elfajtás”.

³⁶ Itt: „elfogad”.

Továbbá a „venereás betegségek ellen való védekezésről” szóló 106.009/1915. B. M. rendelet meghagyja, hogy a kéjő szobájában látható helyen kifüggesztett táblán tudtára adassék minden látogatónak, hogy a kéjőnél a hatóság által megállapított árban óvszerek kaphatók; továbbá előírja, hogy minden kéjőnek tubusban tartott 5%-os bórvaselinből és szappanból elegendő készlete legyen s a prostituált bárcakönyvét a látogatónak minden felszólítás nélkül mutassa meg. Úgy ezen, mint a 30.203/1916. B. M. sz. körrendelet felhívja a hatóságok figyelmét arra, hogy a titkos prostitúció bűvhelyeit gyakori rendőri szemlék (razziák) tartásával ellenőrizzék.

[...]

A prostitúció kérdésével összefüggő rendelet egyébként csak időnként jelent meg. Így a 36.152/1893. B. M. sz. rendelet, amely előírta, hogy azokban a szállodákban, amelyekre nézve annak alapos gyanúja merül fel, hogy ott a nő alkalmazottak kéjelgést űznek, rendszeres orvosi vizsgálat vezetendő be. – 48.967/1904. számú rendeletével a kereskedelemügyi miniszter azon szállók engedélyezését, amelyek találka-, s nem szállodacélokot szolgálnak, kivette az ipartörvény rendelkezése alá eső, tényleg szállodai ipart folytató szállók fogalma alól, s mint erkölcsrendészeti vonatkozásúakat, a rendőrhatalóság alá utalta. [...]

1918-ban kezdték a garniszállókat, majd a magántalálkahelyeket lakások céljára elrekvirálni, aminek következtében úgy a bejegyzett, mint a titkos kéjők a nyilvános találkahelyeket keresték fel, úgyhogy ezek előtt formális sorbaállítás fejlődött ki. A szénellátás és világítás hiányossága miatt a bordélyházak és találkahelyek záróját le kellett szállítani és pedig előbb 11, majd 9 órára, amit a látogatók nem nagyon vettek figyelembe, úgyhogy gyakran a katonai készültséget kellett igénybe venni a bordélyházakat megostromló katonák ellen.

1919-ben a kommunisták a magántalálkahelyeket, egy kivétellel megszüntették; a szocializált nyilvános találkahelyek élére pedig egy-egy „termelőbiztos”-t állítottak.

[...]

1908. október 5-én kezdte meg működését a VI., Ó utca 48. sz. alatt elhelyezett központi orvosi vizsgáló, s ezzel együtt megszűnt a kéjőknek lakásukon való, ki nem elégtő vizsgálata s a rendőrorvosoknak a kéjők által történt díjazása is, amely lépés akkoriban Európa szerte meglehetősen újszerű volt, bár a párizsi prefektus már 1829-ben eltörölte a vizsgálati díjakat. Ugyanekkor vezették be az egyéni törzslapok rendszerét. Továbbá ettől kezdve kórházba utalás esetén egy polgári ruhás rendőr azonnal kórházba

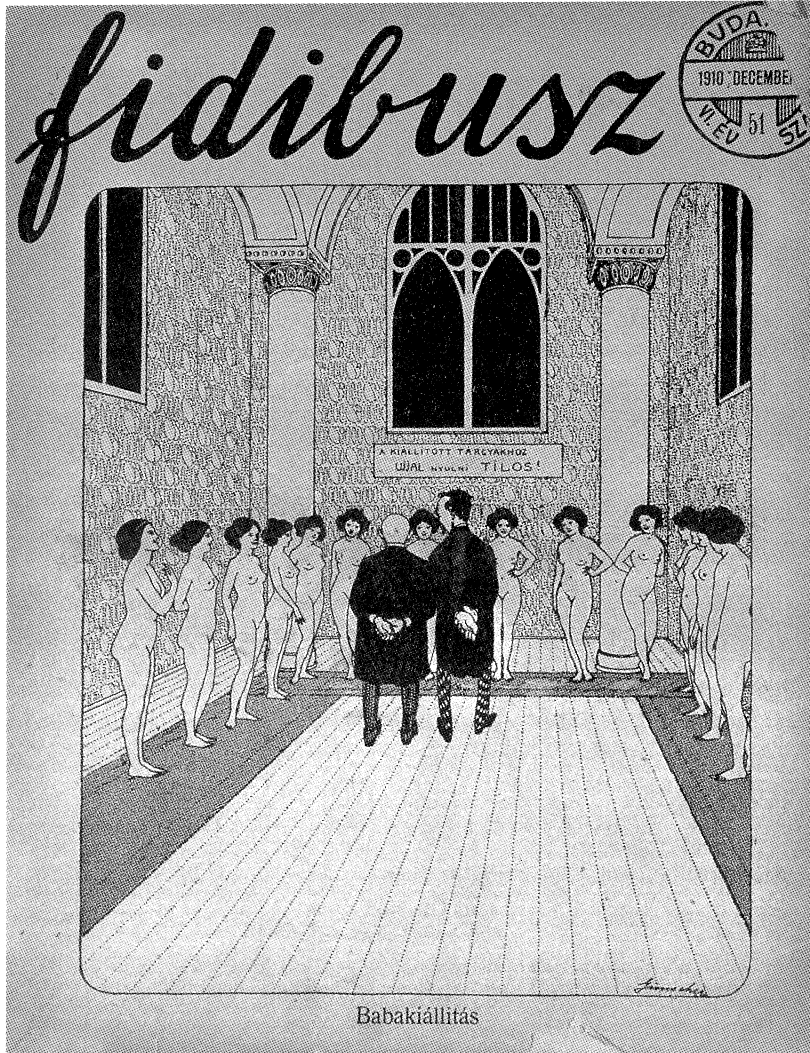
kíséri a kéjnőt, bár a kéjnőnek meg van engedve, hogy megelőzőleg lakásán a szükséges intézkedéseket megtegye és holmiját biztonságba helyezze.

A prostituáltak részére a Szent István-kórházban 308 ágy állott rendelkezésre; a főkapitány 1910-ben javasolta, hogy állami nemibeteg-kórház állíttassék fel ambulatóriummal,³⁷ amely megoldás mellett a kéjnők kezelése megnyugtatóbb módon volna eszközölhető.

1916. február havában nyílt meg a megbetegedett titkos kéjnők befogadására szolgáló 180 ágyas osztály a régi Szent János-kórházban. (Amennyire helyes volt a bejegyzettek és „titkos”-ak eme különválasztása, épp annyira nehezményezhető a két osztálynak 1932. folyamán a Kun utcai kórházban történt közös elhelyezése.) [...]

(Budapest, Magyar Királyi Rendőrség, 1933. 74–76., 85.)

³⁷ Ambuláns, ingyenes rendelőintézet.

„Babakiállítás”
Fidibusz, 1910. december 21. 51. sz.